

Motion till riksdagen 2021/22:4703

av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)

med anledning av prop. 2021/22:232 Ett modernt offentligt belöningsystem och de allmänna flaggdagarna

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2021/22:232 i den del som handlar om ett nytt centralt belöningsystem.

2 Inledning

All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Det stadgas i 1 kap. 1 § regeringsformen som är en av Sveriges grundlagar. Det är den politiska demokratins grundläggande princip. Vi anser därför att det är otidsenligt att den formella statschefen, kungen eller drottningen, ärver sitt ämbete och inte utses under demokratiska former.

I dag har kungen ett antal politiska uppgifter utöver den formella uppgiften som statschef. Han är ordförande vid särskilda informationskonseljer med regeringen och vid den särskilda konselj i vilken regeringsskifte äger rum (6 kap. 6 § RF). Han är dessutom ordförande i Utrikesnämnden där rikets förhållande till främmande makt avhandlas. Vänsterpartiet anser att det främsta ämbetet och förtroendeuppdraget i en demokrati, statschefens, ska tillsättas enligt demokratiska principer. Det är en självklarhet i alla andra offentliga sammanhang. All makt ska på riktigt utgå från folket och folkets val. Det är därför dags att ta fram en ny modern och demokratisk modell för det svenska statsskicket. Vänsterpartiet har regelbundet under lång tid lagt fram motioner där vi föreslår en utredning om det svenska statsskicket i syfte att införa republik (se t.ex. mot. 2021/22:453).

3 Regeringens förslag

I den nu aktuella propositionen föreslår regeringen riktlinjer för ett nytt centralt och modernt system för offentlig belöning samt riktlinjer om Sveriges allmänna flaggdagar. Det nya centrala belöningsystemet ska ha som sin huvudsakliga uppgift att uppmärksamma och belöna förtjänstfulla insatser som är av stor betydelse för samhället och som går utöver det som kan förväntas av en person inom det område där personen verkar. Det handlar om insatser som är av sådant slag att de bör belönas på en nationell nivå med en ordensutmärkelse inom någon av de statliga ordnarna eller en av regeringens utmärkelser. I det centrala belöningsystemet ska tilldelandet av utmärkelser inom det statliga ordensväsendet återupptas i sin helhet och ordensutmärkelser ska kunna delas ut till både svenska och utländska medborgare. Genom ett centralt system för belöning ska en gemensam utgångspunkt gälla för vilka insatser som kan komma i fråga för belöning. Det centrala belöningsystemet ska välkomna nomineringar från alla delar av samhället.

I propositionen föreslås också riktlinjer om Sveriges allmänna flaggdagar. Riktlinjerna innebär att dagen för val till Europaparlamentet blir ny allmän flaggdag och att de allmänna flaggdagarna med koppling till det svenska kungahuset efter nästa tronskifte endast ska omfatta regentens födelsedag och tronföljarens födelsedag från det år tronföljaren fyller 18 år.

4 Vänsterpartiets ställningstagande

4.1 Ett centralt belöningsystem

Den parlamentariska utredning (förtjänstutredningen, SOU 2021:74) som ligger till grund för regeringens proposition lämnade även ett förslag om ändring i förordningen (1974:225) om utmärkelsen För nit och redlighet i rikets tjänst. Detta förslag behandlas dock inte i den nu aktuella propositionen. Vänsterpartiet anser, i likhet med förtjänstutredningen, att möjligheten att dela ut belöningar enligt förordningen bör finnas kvar. Det finns ett värde i att arbetsgivare och liknande kan dela ut olika former av minnesgåvor till anställda efter att de tjänstgjort ett antal år. Vänsterpartiet anser dock inte att det är statens uppgift att belöna insatser på central nivå, vilket nu föreslås av regeringen.

Riksdagen bör avslå proposition 2021/22:232 i den del som handlar om ett nytt centralt belöningsystem. Detta bör riksdagen besluta.

4.2 Insyn i Hov- och Slottsstatens ekonomi och verksamhet

Förtjänstutredningen hade, förutom att göra en översyn av det offentliga belöningsystemet och de allmänna flaggdagarna, även i uppdrag att överväga utformningen av riksdagens anslag till hovet (dir. 2019:76). Utredningen som presenterades i september 2021 innehåller dessvärre inte några förslag om ökad transparens eller insyn i Hovstatens ekonomi och verksamhet. Utredningen välkomnar dock att hovet, mot bakgrund av kungens beslut om vilka personer inom den kungliga familjen som kan förväntas tas i anspråk för officiella uppdrag som åligger statschefen eller som anknyter till statschefsämbetet, har åtagit sig att öka öppenheten kring fördelningen av anslaget. Vänsterpartiet anser att detta är positivt men långt ifrån

tillräckligt. Vi har därför tidigare föreslagit att regeringen ska tillsätta en utredning i syfte att ta fram ett system för att granska och öka insynen i Hov- och Slottsstatens ekonomi och verksamhet (mot. 2021/22:453).

I dag kan statschefen, för närvarande kung Carl XVI Gustaf, inte granskas på något formellt sätt. Den granskning som sker är endast den genom medierna. Detta är en allvarlig brist som behöver åtgärdas, oavsett om Sverige ska övergå till republik eller inte. All annan offentlig verksamhet kan granskas av någon form av fristående revision. Vänsterpartiet har återkommande lyft frågan, men hittills har ingen förbättring av insynen skett. Förtjänstutredningen nöjer sig med att konstatera att Hovstatens årsredovisning framöver kommer att innehålla en redogörelse för hur statschefen fördelat anslaget till medlemmar av den kungliga familjen som utfört officiella uppdrag som åligger statschefen eller anknyter till statschefsämbetet. Årsredovisningen kommer även att innehålla en exemplifiering av vilka sorters utgifter som ingår i dessa belopp. Enligt Vänsterpartiet är detta lovvärt men långt ifrån tillräckligt. Vi avser att återkomma med vårt förslag om ett system för att granska och öka insynen i Hov- och Slottsstatens ekonomi och verksamhet i andra sammanhang.

Mia Sydow Mölleby (V)

Tony Haddou (V)

Gudrun Nordborg (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Linda Westerlund Snecker (V)

Jessica Wetterling (V)